

ТУНЕЛ

Ана Волц

Сега сме тројца.

Бевме четворица, но еден од нас ќе умре. Подобро да го знаете тоа, уште пред да почнам.

Еден од нас ќе умре, но тоа не е она што е најважно. Секако, овој факт промени сè. Но најважно е дека ние тројцата преживеавме.

Ние тројца поминавме низ сè. Бомбите, пожарите, ноќите. И сè уште сме тука.

Нашите животи тукушто почнуваат.

Бевме четворица, но многупати како да бевме сами.

Ако поминуваш ноќ по ноќ чекајќи во мракот, додека студеното железо те притиска на грбот и светот ти го урнисуваат над глава - каква корист има од другите луѓе?

Понекогаш никаква. Но, понекогаш и помагаат.

Ние бевме четворица, и тоа ни помогна.

1.

Од другата страна на улицата стои момче потпрено на сидот, со рацете во џебовите.

Ракавите на неговата ветва кошула се засукани, а рацете му се покриени со црни дамки.

Тој ме гледа.

Стојам во редот меѓу двесте други луѓе, а сепак сум сигурна: тој ме гледа.

Тој е премногу млад за да биде војник, премногу стар за да биде ученик. Панталоните му се валкани, кафената коса му е предолга и му паѓа над очите.

Сега гледа во Роби, кој стои до мене. Се преправаме дека го чувам брат ми, но сите знаеме дека е обратно: Роби ме чува мене.

Додека јас лежев во кревет една година, Роби се грижеше за сите работи надвор. Го познава секој продавач на пазарот, секое улично куче, секој сокак. Сите го поздравуваат.

Одеднаш, високото момче од другата страна на улицата свирнува. Краток, заповеднички свиреж. Роби го крева погледот и момчето му мавта.

„Остани тука“, шепотам.

Но брат ми веднаш тргнува да оди.

Цела година чекаше навистина да почне војната, и сега тоа конечно се случи. Секоја вечер паѓаат бомби. Насекаде во Лондон можат да се видат огромни пожари, уништени куќи, дури и мртви луѓе. А што правиме ние? Стоиме во ред повеќе од четири часа, со количка полна со перници и кебиња.

„Не одиш кај него!“ - шепнувам, но Роби веќе ја преминува улицата.

Останувам сама. Сосема сама, дури и меѓу сите овие луѓе. Не сум спиела неколку ноќи и светот ми изгледа како да е од стакло. Само еден погрешен потег, и сè ќе се распадне на парчиња.

Стојам закопана во место и целосно неподвижна. Над летниот фустан имам џемпер, нозете ми се студени. Воздухот мириса на оган.

Весниците не смеат да пишуваат за бомбардирањата - бидејќи нив ги чита и Хитлер. Но, ако живееш на само неколку милји од доковите, не ти требаат весници. Се чини дека секоја вечер сонцето заоѓа на погрешната страна, и цела ноќ хоризонтот на исток свети огнено портокалово. Сите знаеме: доковите горат. И точно може да се каже кој магацин се запалил овојпат – бродовите натоварени со бибер, кои пропатувале половина свет, сега се претворат во пепел. Мирис на прегорен шеќер. Чај. Рум.

Од другата страна на улицата гледам како момчето покажува кон мене. Роби почнува да се смее и за дел од секундата ми затреперува мисла во умот - дека тој прашува дали Роби може да му договори состанок со мене.

И тогаш брат ми дотрчува назад, без здив од возбуда. За малку ќе го прегазеше двокатен автобус, а едно противпожарно возило полно со пожарникари долго и гласно затруби, но на Роби не му е грижа.

„Ела, му требаш на типот!“

Сè околу нас стивна. Во редот има речиси само жени. Неколку деца, еден подгрбавен старец со неколку заби.

Секако дека не можеме да заминеме одовде, инаку местото ќе ни биде зафатено додека трепнеш. Роби ме влече малку настрана и јас се наведнувам. Немам идеја што се прави на состанок. И мојот син фустан со маргаритки е премногу краток, прво ќе треба да го променам.

„Тој човек ти ја виде ногата“, тивко вели Роби. „И виде колку си бледа и колку лошо изгледаш.“ Тој ми го проучува лицето. „Да, извини, токму така рече! Требаше ли да го удрам?“

Воздивнувам. „Не. Во право си. Продолжи.“

„Па, неговото име е Џеј и веќе има шеснаесет години. И тој има план. Ако му кажеме на вратарот дека навистина не можеш да чекаш толку долго во редот, ќе ни биде даден приоритет. Ќе можеме да влеземе веднаш. И тогаш ние први ќе ги поставиме ќебињата!“

Чувствувам вртоглавица, но тоа се случува често.

„Но, најдоброто допрва доаѓа“, шепоти Роби. Тој блеска и посакувам и јас да имав девет години. За да можам да трчам низ улиците и да бидам пресреќна кога ќе видам некои од нашите „спитфаери“ како летаат над градот. „Значи, Џеј вели дека можеме да заработиме многу пари. Секогаш има луѓе кои доаѓаат подоцна. Мора да работат и кога конечно ќе стигнат овде, веќе сè е полно. Но, ако сега ставиме дополнителни ќебиња, наскоро ќе можеме да ги продадеме тие места за многу пари!“

„Навистина?“ - прашувам. „Типот сака да им наплаќа на луѓето за засолниште?“

Роби кимнува со главата. „Го направил тоа и вчера. Тој знае како да го прави тоа. Ако сега нè внесе твојата нога, подоцна ќе го делиме профитот. Така рече!“

Дишам длабоко.

Сирената за воздушен напад може повторно да се огласи во секој момент. Сите постојано се на работ. Можеш да видиш луѓе кои се обидуваат да го скријат тоа, но целиот Лондон изгледа како НЕБ. Овој збор го научив минатата недела. Неексплодирана бомба.

„Па?“ - прашува Роби.

Си го прочистувам грлото. „Не.“

„Но...“

„Нема шанси.“

Одеднаш редот почнува да се движи. Се отвораат портите на метрото. Конечно нè пуштаат внатре.

Целата поворка луѓе брзо ги пакува своите снопови со кебиња и перници, кесите со сендвичи и термоси со чај, количките полни со багаж. Сите го чекаат својот ред, но чувствуваш дека сите сакаат да побрзаат по скалите. Подалеку од сончевата светлина и отворените улици, во длабочините на подземјето.

Знам дека Џеј сè уште гледа и сега морам да куцам до влезот.

Телото ми е вкочането поради часовите поминати во редот и чувствувам како луѓето туркаат зад мене.

Почнувам да одам.

Левата нога ми е побавна, морам да ја влечам со секој чекор. Лекарите велат дека сум имала неверојатна среќа. Не ми требаат патерици, нема протези, само специјален чевел.

Имам среќа, помислувам, и тоа ми се чини како проклетство. Каква неверојатна среќа.

Имам четиринаесет години. Колку специјални чевли ќе ми бидат потребни?

Роби ја турка количката со нашиот багаж до мене и сè на него зрачи со огорченост.

Неговата груба, шилеста коса, изгребаните колена, шорцевите со трегери.

„Мислам дека е толку неправедно. „Веќе имам речиси доволно пари за нов авион. Џеј вели дека заработил седум шилинзи вчера. Тоа се многу пари!“

Го фаќам за рака.

„Зарем не разбираш?“ - шепотам.

„Разбирам повеќе од тебе“, тој веднаш ми одговара со шепот.

Ја тресам главата. „Ако некогаш ја изгубиме војната, тоа ќе биде поради измамници како Џеј. Замисли! Луѓето напорно работеле цел ден, а треба да платат за засолниште? Додека едно такво момче го поминува целиот ден излежувајќи се наоколу?“

„Зошто тогаш не работи?“

„Токму така“, велем јас. „На тоа мислам.“

Пред да влеземе во станицата на улицата „Ливерпул“, за последен пат гледам наоколу. Во црните такси-возила, групите војници и пабот со вреќи песок на влезот. Четири часот попладне е. Нема да излеземе дури до утре рано наутро. Не знам дали градот сè уште ќе биде таму.

И тогаш слушам весел глас зад мене. „Да ти помогнам со количката?“

Се вртам.

Тоа е Џеј.

2.

Тој е за глава повисок од мене. Има силни раце, очите му се во бојата на баражните балони над нашите глави. Тие сребрено-сиви џинови лебдат како стражари насекаде над Лондон, оковани за земјата со тешки кабли.

Цело лето со задоволство ги гледавме тие колосални балони на небото. Се чинеше како секое маало да има свое домашно милениче; тие добри сверови над нашите глави требаше да нè заштитат од авионите.

Но, најновите бомбардери летаат повисоко од највисокиот балон.

„Остави нè на мир“, му велам на Џеј.

Луѓето зад нас туркаат. Ги има најмалку стотина, а подолу во редот не гледаат дека стоиме во место. Гледам во стрмните скали и знам дека не можам да му помогнам на Роби со нашата количка. А сите други освен Џеј се премногу натоварени.

Секое семејство испраќа по еден извидник напред: некој бескорисен дедо, или тетка, или куц кој нема друга работа, а другите доаѓаат подоцна.

„Колку љубезно од тебе“, вели Џеј, фаќајќи го предниот дел од количката. „Така ли се вели кога некој сака да ти помогне?“

На образот има дамка од исушена крв. Тој ми се насмевнува, бидејќи сепак успеа во намерата. Ниту една

секунда не чекаше ред, а сепак влегува во станицата. Никој не му кажува ни збор за тоа, бидејќи им помага на една кутра девојка и нејзиниот брат.

Ги стегам забите. Се спуштам по скалите чекор по чекор. Се надевам дека Џеј нема да погледне назад, а во исто време мислам дека тоа е сосема глупаво од мене. Што ми е гајле ако ми го види лицето? Кој се грижи ако знае дека ме боли?

Во подземната сала, кај автоматите и шалтерите за продажба на билети има долги редици. Без разлика дали човек ќе патува до друга станица или останува овде цела ноќ, без билет нема да стигне никаде.

Се тетеравам и Роби покажува на тесната клупа покрај сидот. „Седни. Ќе ги купам билетите.“

Ова е апсурдно. По неколку месеци поминати во кревет, се чини дека светот се врти побрзо од порано. Луѓето се движат побрзо, светлината е поостра, звуците се погласни. Седнувам на клупата и си ги гледам рацете. Сè уште сум во црно-бело. А светот одеднаш станува шарен.

Исцрпена, ја потпирам главата на сидот. Веднаш помислувам на експлозиите.

Синоќа Роби и јас се засолнивме во шкафот под скалите и останавме таму цели десет часа. Мајка не ја собираше. Таа седна на подот пред вратата на орманот и одби да си го замени местото со мене.

Со часови не кажавме ни збор. Противавионските топови татнеа насекаде околу нас, авионите ечеа, тапи експлозии одекнуваа низ градот.

И тогаш дојде таа бомба. Пискавиот свиреж доаѓаше право кон нас и со сигурност знаев: оваа бомба е за нас. Ова е тоа.

И одеднаш помислив: подготвена сум за сè. Ајде, по ѓаволите!

Но, бомбата не беше за нас. Падна два блока подалеку. А децата кои, како нас, беа набиени во шкафот под скалите, утрово беа извлечени мртви од урнатините.

Па, сега дојдовме тука.

Кога Роби се врати со билетите, заедно одиме до ескалаторите. Џеј повторно нè напушти, па повеќе не морам да се преправам како храбро да ја поднесувам мојата трагична судбина. И на ескалаторот добро се снаоѓаме без него: ја држам количката со едната рака, а другата ја стегам за парапетот.

Зјапам во плакатите кои полека минуваат на сидот до мене. Фотографија од две деца со вцрвенети образи и предупредување подолу: Децата се побезбедни на село... оставете ги таму. Реклама за тоник против главоболка. Плакат кој ги поттикнува луѓето сами да одгледуваат зеленчук.

И тогаш случајно погледнувам надолу.

Тоа е слика од кошмар. Без да се движиме, се лизгаме низ огромна цевка во земјата. Кон свет на зуење на метал и електрична светлина. Последен пат бев тука пред една година. По болницата повеќе не се осмелив, а сега точно знам зошто.

Штом ќе стигнеме до дното на ескалаторот, ордата од луѓе нè турка понатаму низ ходниците со бели плочки. Свртуваме еден агол, уште еден, а потоа стигнуваме до долгиот, тесен перон на Централната линија. До него поминуваат шините низ кои постојано пулсира струја. Ако паднеш на нив, ќе се испржиш.

„Погледни!“ Роби звучи како да е на некој забавен излет. „Сè уште има место до сидот.“ Трча до местото и ја влече количката со кебиња. „Татко може да дојде овде подоцна. Овде ќе биде мајка, тука сум јас. Стрико и стри-на можат да одат таму... А каде сакаш да бидеш ти?“

Ги стегам тупаниците.

Цела година ги трпев болните вежби и си ги гризев образите кога повторно ќе ми ставеа жешки облоги на телото. Планот беше дека потоа ќе бидам речиси полнолетна. Дека ќе си барам работа, дека тајно ќе пишувам приказни, дека ќе печам воени колачи со пријателките.

Овој задушлив перон преплавен со непознати луѓе кои довлечкале половина од својот мебел за да си играат

куќичка под земја не беше планот. Спиенето со целото мое семејство секоја вечер не беше планот.

Но, ништо не можам да направам во врска со тоа. Седнувам и ги истегнувам слабите нозе на ќебето. Еден службеник на перонот гласно вика дека мора да се остави место за патниците, бидејќи возовите ќе продолжат да сообраќаат со часови.

До мене, Роби проголта цел сендвич со јајце и маргарин, а потоа одеднаш почнува да мавта. Пет ќебиња понатаму, правливо мало момче му возвраќа со мавтање.

„Тој оди во нашето училиште“, вели Роби со полна уста и станува. „Ела, одам кај него!“

Училиштето е затворено веќе една година и јас веќе не сум на училиште, но тој и понатаму вели „нашето училиште“.

„Мораш да се вратиш до шест часот“, викам по него, „тогаш ќе дојдат другите. И мораш да останеш на овој перон!“

Тој веќе не гледа назад и полека издишувам.

Сосема сум неспособна да бидам храбар инвалид.

Набрзина ја зграбувам тетратката што ја скрив на дното на количката утрово. Мајка ми мисли дека веќе треба да завршам со измислените приказни. Каква корист од зборовите, кога наместо тоа можеш да сплетеш чорап?

Но, сакам да побегнам одовде. Оваа тетратка во моите раце е скалата што ми го овозможува тоа. Таа е јаже од чаршафи врзани заедно, балон со топол воздух.

Од ќебињата околу мене се крева мирис на нафталин. Не сакам повеќе да ги слушам возовите што грмат низ темните тунели. Не сакам да ме гледаат патниците кои се пробиваат низ морето од луѓе, засолнувајќи се од бомбите што ќе паднат дури вечерва.

Не сакам да го кревам погледот кон секој маж што ќе помине за да видам дали е Џеј.

Го земам моливот и почнувам да пишувам.

3.

Мислев дека си го мразам сопственото тело. Но, таа прва ноќ во подземјето, со сигурност знам: телата на другите се уште полоши.

Тоа е тоа. Триста странци на силно осветлениот перон. Метрото секогаш мириса на мувла, но по толку часови во тесниот простор, со толку многу луѓе станува задушувачки. Зашеметувачка мешавина од пот, мирис на застоен чад, риба и компири, и урина.

Како слаби сардини во огромна тава, лежиме рамо до рамо на земја. Главите ни се блиску до сидот, стапалата кон шините. Луѓето кои дојдоа последни немаат среќа: мора да лежат попречно, крај сите тие нозе.

Имам цветна прекривка над мене и завиткан џемпер под главата. Веднаш до мене, во отворен куфер легнуваат мало дете, додека малку подалеку новороденче цица од мајка си. Таа седи среде перонот, со полуразголени гради, но никој не кажува ништо за тоа.

Возовите продолжуваат да сообраќаат до десет и пол навечер. Но и потоа никогаш нема момент на тишина. Телата кашлаат и се мрдаат, шмркаат и 'рчат. Толку силно се чешаат што по некое време сум сигурна дека и јас имам болви.

А потоа тука е и моето семејство.

Не ја забележав мајка ми додека не ми падна сенка на тетратката. Таа си го лижна прстот, се наведна над мене и ми избриша нешто од образот. Тивко ја затворив мојата тетратка со приказни и го грабнав чорапот што требаше да се закрпи.

И сега тие се насекаде околу мене. Мојот висок стрико кој е секогаш весел, стрина ми која никогаш не кажува ни збор. Татко ми, чие лице изгледа сиво од умор, дури и во сон.

Откако започна бомбардирањето, тој работи секоја вечер како реонски чувар. Додека сите други се засолнуваат, тој шета по улиците. Проверува дали некаде има зрак светлина што се пробива низ прозорците, гасне запаливи бомби, прв пристигнува до бомбардираните куќи.

Би требало да се чувствувам безбедно, знаејќи дека низ целиот град има луѓе што шетаат и бдеат ноќе. Освен што таму, меѓу бомбите, шета и татко ми. Ова му е единствената слободна ноќ, утре треба повторно да оди.

Роби лежи до мене на перонот. Колената му се подигнати, неговата руса, остра коса сјае на силната светлина. Дома ја делиме собата, и секогаш мислев дека тој ме толерира исто како што толерира многу работи: вошките, дупнатите чевли, кашата со грутки, постарата сестра во неговата соба.

Но еве, тој се врати и лежи до мене без да каже збор.

* * *

Таа прва вечер не спиев ни секунда.

Бомбите паѓаат над земјата, 'рчење одекнува под земја, насекаде околу мене. Веднаш по полноќ двајца почнуваат да се бакнуваат. Јасно го слушам нивното мласкање и без да сакам, продолжувам да слушам. Чувствувам трнење во усните, што ме лути, затоа што знам како изгледам.

Треба да се забрани половично да се уништуваат луѓе.

Во десет до два, еден старец уринира на шините. Не тајно во некој агол, туку веднаш под големиот часовник на станицата. Челото ми е лепливо од пот, очите ми горат. Сакам да врескам, но секако не го правам тоа. Врескањето одзема премногу воздух, тоа го научив во болница.

И тогаш, во три часот и петнаесет минути наутро, го гледам Џеј.

Тој оди по тесната лента на перонот што моравме да ја оставиме слободна. Косата му е накострешена. Одвреме-навреме мора да прескокне рака или нога на некој што спие; еднаш се наведна да го повлече ќебето преку рамената на една девојка.

И тогаш ме гледа и застанува.

Само што ја покри таа непозната девојка и за момент имам глупава надеж дека ме гледа подобро од останатите.

Дека ме гледа каква што сум.

Дека ме гледа во боја.

Полека извлекува нешто од џебот, а јас го задржувам здивот. Не знам што да очекувам.

Скала. Јаже направено од чаршафи споени заедно со јазли.

Тоа се блескави монети. Триумфално ги крева и повторно се смее со онаа насмевка од стрмните скали. Насмевка којашто кажува: добивам сè.

Така, тој успеа повторно. Ги натера обичните луѓе да платат за засолниште. Сакам да кажам нешто, или барем да го погледнам со презир, но тој повторно си заминува.

Неговите чекори одекнуваат на голиот, полукружен таван. И тогаш се случува тоа. Ја врти левата нога навнатре и се преправа дека куца.

Потоа врти зад аголот потсвирнувајќи. Останувам да седам мирно.

* * *

Не дишам додека не излеземе од станицата на улицата „Ливерпул“. Утро е, шест и петнаесет, и небото почнува да се осветлува.

Чуварите на станицата нè испратија веднаш штом сирената за воздушен напад се огласи со сигналот „чисто“. Сега брзо ги чистат пероните пред возовите да почнат повторно да сообраќаат.

Се чувствувам како да го гледам Лондон за првпат.

Небото е сиво кадифе, бомбардерите ги нема. Противвоздушните топови молчат. Луѓето тивко се враќаат дома со своите врзопи и колички низ тивките улици. Оние кои не треба веднаш да одат на работа, брзаат да се вратат во кревет за да спијат уште малку.

Пешачењето од станицата до нашата куќа трае десет минути. Веќе сме навикнати на тој слаб мирис на гареж. Не ни е грижа за облаците од прашина во далечината. Го душкаме воздухот во потрага по свеж пламен. Ајде да видиме дали ќе забележиме облаци од задушлив чад, дали ќе слушнеме сирени во соседството.

Колку поблиску доаѓаме до нашата улица, толку побрзо одиме. И потоа вртиме на последниот агол.

Сè уште е таму. Сè уште имаме дом.

4.

Се будам, куката е тивка. Веднаш гледам дека има белешка до мојот кревет.

Мајка ми веќе стои во редот на станицата. Морам да одам и да ја заменам во три и пол, за таа да оди на состанок на Жените волонтери.

Конечно, повторно може да оди.

Кога се вратив од болница, се грижеше за мене со месеци. Никој не се осмелуваше да ме посети. Лекарите рекоа дека повеќе не сум заразна, но што знаат пак тие? Можеби сепак нешто страшно лебдеше низ мојата соба. Можеби беше подобро никој да не го вдишува мојот здив некое време.

Со месеци не гледав никој освен мајка ми, татко ми и Роби. Ја прочитав целата библиотека, пишував во мојата тетратка со приказни. Отпрвин копнеев по моите пријатели. Потоа веќе не.

Ги мијам рацете и лицето во кујната, црпам ладна каша од тавата и ја ставам тетратката во џебот од елекот. Потоа излегувам надвор. Облачно е и ветровито. Доаѓа есен.

Пред да стигнам до влезот во метрот, прво треба да ја поминам надземната железничка станица. Редица мали деца одат кон возот: радосно мавтаат со плишените мечиња, куферите и гас-маските.

Група војници се смеат, една жена турка расклацка на количка полна со јаболка покрај нас, а момчето весникар вика: „Прочитајте сè за радискиот говор на кралот! Нова награда за воените херои!“

И тогаш некој застанува токму пред мене.

„Извини! Може ли да те прашам нешто?“

Првото нешто што го гледам се нејзините нозе. Таа не носи здолниште или фустан, туку кафени машки панталони кои ѝ се врзани околу половината со ремен. Нога-виците ѝ се завратени за да не се сопне на нив.

Над тие панталони, девојката изгледа како филмска ѕвезда. Има светлосина блуза, темни локни и мала шапка што накриво ѝ стои на главата. Од раката ѝ виси торба, полна како штотуку да ограбила банка.

„Можеш ли да ми помогнеш?“ - прашува таа. „Ја барам болницата.“

Звучи како радиски спикер. Никогаш не сум слушнала некој да зборува толку учтиво во реалниот живот. Брзо го тргам праменот шилеста коса од лицето.

„Ти треба лекар? Веднаш зад аголот...“

Таа почнува да се смее. „Денес не ми треба лекар. Моите сестри мислат дека тоа е неверојатно: никогаш не сум болна, но лекарот мора често да ме посетува. За петнаесет години, трипати паднав од коњ, за малку ќе се удавев во самоизграден чамец, двапати паднав од покривот и еднаш ме касна стаорец. Но, да не заборавам, каде е болницата?“

Не можам да го тргнам погледот од неа. Таа изгледа сосема поинаку од сивите, уморни луѓе околу нас. Оваа девојка не изгледа како храбро да го поднесува, туку како навистина да се радува на овој ден.

„Лондонската болница е во Вајтчепел“, велеам. Одеднаш и јас повеќе му се радувам на денот. „На половина час пешачење“, додавам и покажувам кон исток.

„Аха“, вели девојката. „Таму. Ти благодарам.“ Таа застанува.

Ја гледам како гледа низ „Артилери лејн“. Тесната улица речиси веднаш скршнува. Сокаците зад неа се уште потесни и се вкрстуваат под необични агли. Таму целосно се губиш.

Се двоумам.

Мајка ми чека во редот. Таа смета на мене, морам да ја заменам. Ако не одам, не ќе може да оди на состанок.

А сепак ѝ велем на девојката: „Ќе дојдам со тебе.“

„Колку убаво! Но...“ Таа гледа во мојата нога. „Зарем тоа не е премногу далеку за тебе?“

„Не“, велем кратко.

Таа постојано гледа во мојата нога. „Дали си родена така?“

„Пред една година трчав побрзо од сите тројца момци од бакалницата.“

„Може ли да се излекува?“

„Не. Нема повеќе трки.“

„Жал ми е“, вели таа сериозно. Потоа ми ја подава раката. „Јас сум Квин.“

Се преправам дека не ја гледам нејзината рака. Никој не сакаше да ме допре со месеци. Сега веќе не знам како да го правам тоа.

„Јас сум Ела.“

Влегуваме во тесната уличка. Кога ја гледаш Квин како оди, тротоарот се чини како да е направен од гума. Или пак таа е направена од најнов тип на ластик. Случајните минувачи зјапаат во нејзините панталони и едно босоного момче извикува нешто за машко со цицки, но Квин само весело му мавта со раката.

„Панталоните ми се чинат неопходни за време на војната“, ми вели таа. „Коњушарот ми дозволи да ги позајмам овие, па мирисаат на слама и коњска пот. Но, ако сега падне бомба, никој не може да се пожали дека здолништето ми летнало.“

Таа гледа наоколу.